

© Jasmin Imamović
© slovenska izdaja 2014, KUD Apokalipsa
© of the translation: S. Fischer Foundation by order of TRADUKI
© naslovnica: Humberto Ortega Villaseñor in KUD Apokalipsa

traduki^T

Izdajo tega dela je podprla ustanova TRADUKI, literarna mreža, katere člani so Ministrstvo za Evropo, integracijo in zunanje zadeve Republike Avstrije, Ministrstvo za zunanje zadeve Zvezne republike Nemčije, Švicarska kulturna fundacija Pro Helvetia, KulturKontakt Austria, Goethe-Institut, Javna agencija za knjigo Republike Slovenije, Ministrstvo za kulturo Republike Hrvaške, Resor za kulturo Vlade Kneževine Liechtenstein, Kulturna fundacija Liechtenstein, Ministrstvo za kulturo Republike Albanije, Ministrstvo za kulturo in informiranje Republike Srbije in fundacija S. Fischer Stiftung.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.4(497.6)-311.6

IMAMOVIĆ, Jasmin

Prosim te, zapiši : zgodovinski roman / Jasmin Imamović ; prevedel
Jurij Hudolin. - Ljubljana : KUD Apokalipsa, 2014. - (Zbirka Apokalipsa ;
no. 68)

ISBN 978-961-6894-60-9

277240064

Jasmin Imamović

PROSIM TE, ZAPIŠI
Zgodovinski roman

Prevedel Jurij Hudolin

KUD Apokalipsa, Ljubljana 2014

URJENJE SREČE

NA JESENSKEM TURNIRJU leta 1332 so bile moje puščice najbolj natančne. Imel sem devetnajst let in bil že znan po ravnanju z orožjem in s peresom. Pozimi leta 1333 so me poklicali, da bi služil banu Štefanu II. Kotromaniću. Jaz pa sem se komaj zagledal v lepo Kalijo. Ni mi je uspelo še niti poljubiti, ko so gosposko oblečeni dvorjani prišli pome. Še zdaj se spominjam vonja materine pogače, sušenega sadja, topline doma in hladu zimskega jutra, ko so me iz doline Soli odpeljali v Srebrenik. Ob slovesu je bil oče srečen in ponosen, mati pa zaskrbljena.

Dolgo smo se prebijali skozi gosto meglo. Konji so počasi premagovali pot navkreber. Zaradi vlažne, ledene beline nisem videl ničesar okrog sebe. Le tu in tam se je slišal lajež psov, hrzanje konj, klicanje ljudi in žuborenje potoka.

Zaradi vse pogostejšega topotanja poleg manjših utrdb z banovimi stražami sem vedel, da smo blizu. Naenkrat smo izplavali iz megle. Pod nami je ostala neprozorna belina, nad nami pa se je pokazalo čisto modro nebo in veličastno kamnito mesto Srebrenik. Sive, v stolpe in zidove zložene kocke, zraščene s skalo, iz katere so nastale. Srebrno mesto, nastalo iz srebrne skale. Kamnite kocke, natančno zložene v okrogle in ravne oblike zidov, stolpov in streh, strma skala, visoko privzdignjena proti nebu. Obrnil sem se nazaj in pod seboj videl meglo, podobno belemu oblaku. Kakor

da bi poletel iz doline, se sprehodil skozi oblake, zdaj pa jih zgoraj opazujem. Pred menoj in nad menoj sta čisto modro nebo in s soncem obsijani Srebrenik, najčvrstejše in najlepše mesto v tem delu Bosne.

V predmestju, vrvež. Sejemski dan, ljudje prodajajo sušeno sadje, sir, medenino, nakit, sveče ... Mojo pozornost so pritegnili vrči iz rumenkastega in zelenkastega stekla, glineni kozarci, posoda, različne bogato okrašene keramične in steklene svetilke, noži, britve, nakit in s srebrom okrašene tkanine. Prodaja se vse, kar se lahko proda. Trgovci vabijo, lepo oblečene dvorne dame si ogledujejo blago, kažejo s prsti, sluge pa plačujejo in nosijo. Akrobati in požiralci ognja izvajajo trike, glasbeniki igrajo, pevci mnogoglasno pojejo, v hribovju odmeva. Hodimo mimo igralcev. Nekaj govorijo in plešejo. Okrog njih zbrano ljudstvo se smeji in veselo vzklika. Prepoznal sem skupino komikov, beguncev iz južne Francije. Pred kratkim so bili v Soli. Bil sem ponosen in prepričan, da se mi uresničuje sen, ki ga že dolgo nosim v sebi. In to je sen, da bi se mi enkrat zgodilo nekaj resnično lepega. Veselil sem se kot otrok, ne da bi vedel, da me bo to veselje drago stalo.

Peljali so nas čez ozek viseč most. Pod nami se je prikazala globoka in nevarna globina prepada. Občutil sem neprijeten strah pred višino. Globina brezna me je začela privlačiti, popadli sta me vrtoglavica in slabost. Končno smo prišli na drugo stran pošastnega mostu in vstopili skozi mestna

vrata. V upanju, da mojega paničnega strahu ni nihče opazil, sem se obrnil naokrog. Pred pisarsko, prepisovalsko in prevajalsko delavnico mi je pomahal vedno nasmejani Hlap iz Soli, moj dobri učitelj branja in lepopisa bosančice.

Zdaj je velik pribočnik, vodja vseh pisarjev na dvoru.

Dobri ljudje so spoštovali in imeli radi bosanskega bana Štefana II. Kotromanića. Oče mi je govoril, da je ban zbral okrog sebe skoraj vso bosansko pamet. Pravijo, da se ni bal nadarjenih ljudi. Imel je moč, da je prepoznal sebi enake, celo boljše od sebe, moč, da se ni bal, temveč veselil. V nasprotju s svojimi predniki je za mnenje pogosto spraševal tudi oblastniški zbor. Pravijo, da je zboru govoril, da noče ničesar, česar si ne želijo tudi oni. Najvplivnejšim Bošnjakom je to ugajalo.

Šele kasneje sem spoznal, da se je ban zavedal, da bo prepričan o svojem prav šele takrat, ko bo svoje mnenje preveril pri veliko ljudeh. Poleg tega, kolikor več plemičev bo vključil v uresničitev svojih idej, toliko manj sovražnikov bo imel med njimi. Ban je dobro vedel, da imajo ljudje bolj radi svoje ideje od tujih. Zato je spretno obvladal plemiče, da so verjeli, kako je njegova ideja tudi njihova. Tako so tudi najbolj napihnjene velikaši delali po njegovem, misleč, da delajo po svoje. V kratkem času je veliko sovražnikov v Bosni in izven nje spremenil v zaveznike in prijatelje. Njemu so se ljudje približevali, Bosni pa so se vračala ozemlja, na katerih so živeli.

Tako vladajoč, je samo v štirih letih, od 1322 do 1326, ban Štefan II. povrnil Bosni vse pravice od Save do morja, od Cetine do Drine. In zdelo se je, da lahko naredi vse. Med Dubrovčani in medsebojno sprtimi Benečani, med Ogri in Hrvati, je imel dovolj prijateljev, ki so bili pripravljene odvrniti papeža od križarskega pohoda na Bosno. Zaveznike je skušal pridobiti celo na Vzhodu. V istem času je bil tudi velik nasprotnik inkvizicije ter vsiljevanja rimskih in bizantinskih zakonov. Oče je govoril, kako je naš ban nedavno spretno izkoristil spor med dominikanci in frančiškani okrog tega, kdo bo izvajal inkvizicijo v Bosni in spreobrnil ali izgnal bogomile. Na koncu tega ni počel nihče. Ban je na dovolj veliki razdalji zadržal papeža, Ogre, Benečane in druge, bogomile in Bošnjake pa je še bolj pritegnil k sebi. Izognil se je križarskemu pohodu na Bosno in državljanski vojni v Bosni.

Moj oče Kulduk je bil navdušen nad banom Štefanom II. Kotromaničem. Vsakič, ko se je vrnil s plemiškega zbora, je vzneseno govoril, da že več kot sto let, še od dobrih dni bana Kulina, nismo imeli tako modrega vladarja.

Pogosto je ponavljal, da je Bosna, zahvaljujoč banu, spet postala zatočišče svobodomiselnih ljudi s celega sveta, da so tukaj prepoznali svetlobo vsi tisti, ki so bežali iz mraka inkvizicije. Mrak je mrak, inkvizicija je inkvizicija, in vsaka grmada je ista, ne glede na to, katera vera je zanetila ogenj, v katerem so goreli ljudje in knjige. Pregarjani z ognjem in mečem inkvizicije, so v Bosno priha-

jali nedolžni, a ožigosani ljudje z juga Francije, Benetk, Neaplja, Trogirja, Splita ... V Bosno so bežali tudi Bolgari, Vlahi, Grki, Saraceni ... Zavrženi od svojih, so tukaj našli zatočišče in postajali naši misleci, učitelji, pisarji, prevajalci, komiki, klesarji, trgovci, kovači, tesarji, zidarji ...

Oče Kulduk je zame drago plačeval najboljše učitelje in ponavljal, da se je s knjigo, peresom, mečem in z vsem svojim bitjem vredno boriti ob takem banu. Moja dobra mati Korija je bila bolj privržena meni in mojemu očetu kakor Bosni in njenemu banu. Ni hotela, da bi bil vitez, oče je dovolj veliko posestvo zaslužil z mečem, ali se mora vojskovati tudi njen sin, zakaj se njen otrok, vaje peresa, ne posveti prepisovanju in pisanju, lahko bi postal pribočnik – se je pogosto spraševala moja dobra mati.

* * *

Po mučnem omahovanju med peresom in mečem sem se odločil za oboje. V službo bana Štefana II. sem stopil štirinajstega dne drugega meseca 1333 leta. Že naslednji dan sem pod najmogočnejšim mestom v Bosni, na prostoru, okrašenem z bosanskimi in dubrovniškimi zastavami in grbi, prisostvoval objavi banove darilnice Dubrovniku. Dan je bil veder, sončen in hladen. Pred mestnim zidovjem se je zbralo skoraj tisoč ljudi. Po vedrem nebu so križarili komaj spuščeni sivi sokoli. Da bi pregnali vrane.

Spominjam se, kakor da bi bilo včeraj ... Fanfare in bobni so preglasili žužnjanje množice. Nastala sta mir in tišina. Pred nami se je pojavil svečano oblečeni ban, obkrožen s svojimi slugami in dubrovniškimi veleposlaniki. Bil je srednje visok, skladno, vitko in čvrsto grajen človek. Stopal je odločno in mogočno. Imel je dolge, goste lase, urejeno prstriženo brado in velike svetle oči, lepo obrobene s črnimi obrvmi. Za svoja leta je bil dobro ohranjen. Vse na njem je izžarevalo mladega moškega. Razen brade. Lase je imel črne, brado pa sivo. V banu sem videl mladeniča in starca, vojaka naphanega z močjo in modreca sive brade. Za njim so hodili dvorni referent Štitko, komornik Rastoje, veliki pribočnik Hlap, stavilac*, tepčija** in drugi dvorni dostojanstvenki. Dvorni referent je banu izročil darilnico, potrjeno z zlatim žigom, veliki pribočnik Hlap pa je najavil njegov govor. Ban je stopil naprej, svečan in pokončen, ter začel brati:

Žari beseda gospoda Štefana bana – svobodnega gospoda vse dežele bosanske, usorske, solske in spodnjekrajinske in vse dežele hlmske. Zato mi, gospod

* stavilac – višje rangiran služabnik, ki je stregel cesarju večinoma ob svečanih obedih, ki so potekali po strogem protokolu in drugih protokolarnih dogodkih.

** tepčija – dvorjan z nekoliko višjo funkcijo na dvoru; njegova vloga na bosanskem dvoru do danes ni natančno opredeljena. Vzgoja drugih dvorjanov, pažev, ima tudi nekatere vojaške funkcije.

ban Štefan, in moji sinovi in vnuki in kjerkoli je moje ljudstvo, na veke vekov, damo in darujemo v dediščino plemenitemu ljudstvu dobrovniškemu, našim dragim prijateljem:

Ves Rat in Ston in Prevlako in otoke, ki so okrog Rata, in vse, kar je tam ... in gore in polja, pristave, drevje, trave, vode, vasi in vse, kar je od Prevlake do Lojišta; in sodstvo in globe in krvi, v miru, naj bodo njihova volja, naj imajo in posedujejo in delajo, vse s svojo voljo in željo, kakor da je njihova dediščina – na veke vekov ...

In če so voljni zidati stolpe – kjerkoli si želijo.

In prekopati Prevlako od morja do morja in izdelovati – po svoji želji in zamislih.

In tudi to naj pričakuje gospod ban Štefan, zase in za svoje ljudstvo:

Če se privali kakšen čas, ali gospod, ali plemič, ali meščan, ali ljudje, ki bi peklili Rat in Prevlako – da bom pomagal kolikor lahko naša moč.

In zato mi občini in ljudem mesta Dubrovnik želimo vse dobro, gospodu banu Štefanu in njegovim sinovom in njegovemu ljudstvu, njim do veka in od moške glave in do zgornjega sveta, dajemo Prevlako in Ston za petsto zlatnikov – do zgornjega sveta.

Za nekatere otoke, s katerimi iz Srebrenika nikakor ne more upravljati, za nekaj, kar je bližje in bolj potrebno Dubrovčanom kakor nam, je našemu banu uspelo izposlovati letno petsto zlatnikov, in to za vedno, do zgornjega sveta. Prodajo je imenoval darilo, nam zagotovil zavezništvo in dokazal Dubrovčanom, da do njih goji spoštovanje in hvaležnost. Kajti Dubrovčani so njegovo mater pa tudi nje in brata sprejeli že kot dečka, jih obranili pred nemiri v Bosni, ju šolali in zadolžili do konca življenja. V istem času je bosansko plemstvo izvedelo, da bodo imeli Bosna, ban Štefan II. in vsi Kotromanići podporo Dubrovnika do zgornjega sveta.

Dobrovniški poslanci so v svojem govoru izkazali spoštovanje, hvaležnost in veliko čast banu Štefanu II. Bil sem ponosen, ko sem poslušal, kako hvalijo modrost in moč našega bana.

Ponosen sem bil tudi na svojega učitelja Hlapa iz Soli, ki je s svojo roko napisal darilnico.

Pravijo, da je veliki pribočnik Hlap najsrečnejši človek v Bosni. On me ni učil samo pisanja in branja. Name si je prizadeval prenesti vse svoje znanje, celo veščino urjenja sreče.

»Človeška sreča ne sme biti odvisna od zunanjih okoliščin. Srečen boš, Gorčin, če boš znal vsak dan v sebi ohranjati srečo. Kakor moraš trenirati mečevanje in pisanje, tako se moraš uriti tudi v sreči,« je govoril dobri, vedno nasmejani in srečni pribočnik Hlap.

Pogosto mi je govoril, da je treba z osebnim urjenjem negovati mir in dobroto v sebi, zavestno odbijati sovraštvo, strah, zavist, bes in pohlep, da je treba znati s pozitivnimi mislimi in občutji preprečiti grdim mislim, da bi prodrle v dušo.

»Če boš vsak dan treniral srečo, boš mogoče postal celo oboževalec trenutka. Če ti to uspe, boš imel lepo življenje.« Tako je govoril veliki pribočnik Hlap.